

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ І ФІНАНСІВ

Кафедра економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для самостійної роботи з дисципліни
«Економіка лісового та садово-паркового господарства»

для студентів денної та заочної форми навчання
освітнього ступеня «бакалавр»
за спеціальністю 206 «Садово-паркове господарство»

Кам'янець-Подільський – 2023

Волощук Ю.О., Коваль Н.В.

В68 Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни «Економіка лісового та садово-паркового господарства» для студентів денної та заочної форми навчання освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 206 «Садово-паркове господарство». Волощук Ю.О., Коваль Н.В. Кам.-Под.: ЗВО «Подільський державний університет», 2023. 24 с. 1 д.а.

Рецензенти:

Боднар Ольга Василівна - д-р екон. наук, проф., професор кафедри маркетингу та управління бізнесом (Національний університет «Києво-Могилянська академія»)

Володимир Касянович Рудик - д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування (ЗВО «Подільський державний університет»).

*Затверджено на засіданні Методичної комісії Навчально-наукового інституту бізнесу і фінансів Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»
протокол № від “5” травня 2023 р.*

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»:
протокол № від “ ” 2023 р.*

Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни «Економіка лісового та садово-паркового господарства» для студентів денної та заочної форми навчання освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 206 «Садово-паркове господарство». Розглянуто зміст тематичного плану дисципліни, питання до кожної теми, відомості щодо підготовки до контролю знань з дисципліни «Економіка лісового та садово-паркового господарства». Подано питання для підсумкового контролю, список рекомендованої літератури. Вказівки орієнтовано на активізацію виконавчого етапу навчальної діяльності студентів.

© Волощук Ю.О., Коваль Н.В. 2023

© ЗВО «Подільський державний університет», 2023

ВСТУП

Предметом дослідження дисципліни «Економіка лісового і садово-паркового господарства» є економіко-організаційні закономірності функціонування лісового та садово-паркового господарства України.

Міждисциплінарні зв'язки: основою для вивчення дисципліни «Економіка лісового і садово-паркового господарства» є економічна теорія і регіональна економіка. «Економіка лісового і садово-паркового господарства», в свою чергу, є підґрунтям для вивчення таких дисциплін як: організація лісгосподарського і садово-паркового виробництва, менеджмент, економіка природокористування тощо.

Вивчення дисципліни «Економіка лісового і садово-паркового господарства» має за мету надати студентам знання та практичні навички з питань економічних процесів, що відбуваються в лісовому господарстві і пов'язані з використанням ресурсів для забезпечення ефективності діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Економіка лісового і садово-паркового господарства» є:

- володіти категоріальним апаратом та методологією дослідження;
- знати основні принципи економічних процесів на рівні суб'єктів господарювання;
- засвоїти сучасні методи дослідження економічних процесів;
- пояснити механізм розрахунку основних економічних показників;
- навчитися практично застосовувати здобуті знання, приймати оптимальні рішення на рівні суб'єктів лісового і садово-паркового господарства.

Після вивчення дисципліни студенти повинні:

знати :

- основну економічну термінологію та механізм економічних процесів у лісовому та садово-парковому господарстві;

вміти :

- застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язку ситуаційних та розрахункових завдань;
- досліджувати організаційно-економічні процеси, що відбуваються в лісовому та садово-парковому господарствах.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОД І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА». ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА.

План

1. Лісове та садово-паркове господарство: сутність, основні елементи та взаємозв'язок.
2. Організація лісового та садово-паркового господарства та їх структура.
3. Екологічні основи сталого лісоуправління: ліс як екосистема, глобальне значення лісів, збереження біологічного різноманіття
4. Практичні аспекти сталого лісоуправління: добровільна лісова сертифікація.
5. Лісовий фонд України та показники його використання

Поняття про економіку як науку. Класифікація ресурсів. Місце економіки в системі економічних наук. Лісове і садово-паркове господарство: сутність, основні елементи та їх взаємозв'язок. Характеристика напрямів діяльності, основних ресурсів. Організація лісового і садово-паркового господарства та їх структура. Лісовий фонд України та показники його використання.

Контрольні питання:

1. Що означає термін «економіка»?
2. Що таке лісове господарство?
3. До яких двох категорій класифікують поняття «ліс»?
4. В чому полягає завдання організації?
5. Назвіть предмет організації виробництва.
6. Що є об'єктом вивчення даної дисципліни?
7. Що означає термін «економіка лісового господарства»?
8. У чому полягає призначення організації виробництва?
9. Охарактеризуйте мету дисципліни «Економіка, організація та планування лісового господарства».
10. Які основні завдання покладено на студентів при вивченні даної дисципліни?

Література:

1. Голюков А. П., Дейнека О. Г., Позднякова Л. О., Регіональна економіка та природокористування: навч. посібник Київ : Центр учбової літератури, 2015. 352 с.
2. Закон України «Про внесення змін до Лісового кодексу України» № 3404-ГУ
3. Концепція реформування та розвитку лісового господарства України. 2006. Розпорядження КМУ No 208 . р URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=208-2006-%F0>.
4. Лісове господарство України. Київ : ТОВ Видавничий дім «ЕКОінформ», 2009. 71 с.
5. 6. Пітер Пірс Основи економіки лісового господарства Київ : ЕКО-інформ, 2006. 220 /
6. Історія лісівництва в Україні : Навч. посібник для студ. вузів; За ред. С .А.Генсірука. Львів : Світ, 1995. 421 с.
7. Гетьман О. О. Економіка підприємства: [Навч. посіб.] 2-ге видання. К. : Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
8. Економіка підприємства : [підручник] / За заг. ред. С. Ф. Покропівного. - Вид. 2- ге, перероб. та доп. - К. : КНЕУ, 2019. - 528 с.

ТЕМА 2. ЕКОЛОГІЧНІ ТА ЕКОНОМІКО-СОЦІАЛЬНІ ОСНОВИ СТАЛОГО ЛІСОУПРАВЛІННЯ

План

1. Екологічні основи сталого лісоуправління: ліс як екосистема, глобальне значення лісів, збереження біологічного різноманіття

2. Економічно стале лісоуправління: використання деревинних ресурсів лісу та види лісокористування.

3. Практичні аспекти сталого лісоуправління: добровільна лісова сертифікація.

Парадигма сталого розвитку. Складники сталого розвитку та причини зміни підходу до управління лісами. Екологічні основи сталого лісоуправління: ліс як екосистема, глобальне значення лісів, збереження біологічного різноманіття. Лісове середовище і природні порушення. Економічно стале лісоуправління: використання деревинних ресурсів лісу та види лісокористування. Інтенсивність лісового господарства і багатоцільове лісоуправління. Соціально стала діяльність у лісовому господарстві. Практичні аспекти сталого лісоуправління. Лісова сертифікація, її особливості, принципи і причини повільного запровадження в Україні.

Контрольні питання

1. Дайте визначення лісів за Лісовим кодексом.
2. Що не належить до лісового фонду України?
3. Які категорії земель відносяться до *лісових*?
3. На які категорії поділяються ліси залежно від виконуваних ними функцій?
4. Дайте визначення лісових ресурсів.
5. Охарактеризуйте права власності на ліси.
6. Перелічіть основні показники стану та використання лісових ресурсів.
7. Дайте коротку характеристику лісам світу.
8. Дайте коротку характеристику лісам України.
9. Що таке загальне використання лісових ресурсів?
10. Назвіть і охарактеризуйте види спеціального використання лісових ресурсів.
11. Охарактеризуйте сучасний стан використання лісових ресурсів в Україні.

Література:

1. Голюков А. П., Дейнека О. Г., Позднякова Л. О., Регіональна економіка та природокористування: навч. посібник Київ : Центр учбової літератури, 2015. 352 с.
2. Закон України «Про внесення змін до Лісового кодексу України» № 3404-ГУ
3. Концепція реформування та розвитку лісового господарства України. 2006. Розпорядження КМУ No 208 . р URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=208-2006-%F0>.
4. Лісове господарство України. Київ : ТОВ Видавничий дім «ЕКОінформ», 2009. 71 с.
5. 6. Пітер Пірс Основи економіки лісового господарства Київ : ЕКО-інформ, 2006. 220 /
6. Історія лісівництва в Україні : Навч. посібник для студ. вузів; За ред. С .А.Генсірука. Львів : Світ, 1995. 421 с.
7. Гетьман О. О. Економіка підприємства: [Навч. посіб.] 2-ге видання. К. : Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
8. Економіка підприємства : [підручник] / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. - Вид. 2- ге, перероб. та доп. - К. : КНЕУ, 2019. - 528 с.

ТЕМА 3. ПЕРСОНАЛ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

План

1. Продуктивність праці. Показники продуктивності праці.

2. Персонал підприємства. Класифікація кадрів.
3. Показники обороту трудових ресурсів.
4. Мотивація продуктивності праці.

Сутність, класифікація та структура персоналу. Категорії персоналу у лісовому господарстві, кваліфікаційні групи робітників. Визначення чисельності персоналу та його оцінка. Види чисельності та показники, що характеризують рух і стан персоналу підприємства. Кадрова політика і система управління персоналом. Модель управління персоналом та її складники.

Контрольні питання

1. Назвіть та охарактеризуйте показники продуктивності праці.
2. Назвіть та охарактеризуйте методи вимірювання продуктивності праці.
3. Назвіть та охарактеризуйте види трудомісткості.
4. Назвіть та охарактеризуйте чинники зростання продуктивності праці.
5. Дайте визначення “трудова ресурсів” і “персоналу підприємства”.
6. На які групи поділяється персонал підприємства залежно від виконуваних функцій.
7. Дайте класифікацію робітників за кваліфікацією.
8. Наведіть класифікацію робітників за тривалістю залучення до трудового процесу.
9. Назвіть та охарактеризуйте показники обороту трудових ресурсів.
10. Що таке плинність кадрів?
11. Назвіть вимоги до системи мотивації підвищення продуктивності праці.
12. Назвіть та охарактеризуйте методи мотивації праці.

Література

1. Закон України "Про оплату праці" від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР із останніми змінами від 06.12.2016 р. URL : zakon.rada.gov.ua/go/108/95-вр.
2. Балабанова Л.В., Сардак О.В. Управління персоналом: підручник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 468 с.
3. Дяків О.П., Островерхов В.М. Управління персоналом: навчально-методичний посібник. [Видання друге, переробл. і доповнено]. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 288 с..
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
5. Про оплату праці Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР : редакція від 13.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20>.
7. Овсяк Н.В., Боровик І.С. Порядок формування фонду оплати праці на підприємстві. *Socially competent management of corporations in a behavioral economy: Collection of scientific papers*, 2021. European institute of further education, Podhájaska, 2021. С. 46-47.
8. Криворучко О.М., Водолажська Т.О. Управління персоналом підприємства: навчальний посібник. Х. : ХНАДУ, 2016. 200 с.

ТЕМА 4. ОПЛАТА І ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ У ЛІСОВОМУ І САДОВО-ПАРКОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

План:

1. Поняття про заробітну плату.
2. Структура заробітної плати.
3. Організація оплати праці.
4. Форми і системи оплати праці.

Сутність заробітної плати, її структура та джерела коштів. Джерела коштів на оплату праці в лісовому і садово-парковому господарстві. Тарифна система оплати праці та її основні

елементи. Тарифна сітка, тарифна ставка та тарифно-кваліфікаційні характеристики. Форми і системи оплати праці, преміювання працівників. Розрахунок заробітку працівників за відрядними і почасовими системами оплати праці. Види та показники преміювання. Безтарифні системи оплати праці. Особливості першого, другого і третього варіантів безтарифної системи оплати праці. Продуктивність праці: сутність, методи вимірювання та фактори зростання. Вартісний, натуральний, трудовий та індексний методи визначення продуктивності праці.

Контрольні питання

1. Дайте ринкове визначення заробітної плати. Від яких чинників залежить її величина?
2. Охарактеризуйте структуру заробітної плати.
3. Що таке мінімальна заробітня плата?
4. Назвіть та охарактеризуйте функції заробітної плати.
5. Назвіть та охарактеризуйте основні елементи тарифної системи.
6. Назвіть та охарактеризуйте принципи вибору форм і систем оплати праці.
7. Назвіть та охарактеризуйте системи оплати праці при відрядній формі.
8. Назвіть та охарактеризуйте системи оплати праці при погодинній формі.

Література

1. Закон України "Про оплату праці" від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР із останніми змінами від 06.12.2016 р. URL : zakon.rada.gov.ua/go/108/95-вр.
2. Балабанова Л.В., Сардак О.В. Управління персоналом: підручник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 468 с.
3. Дяків О.П., Островерхов В.М. Управління персоналом: навчально-методичний посібник. [Видання друге, переробл. і доповнено]. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 288 с..
8. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
9. Про оплату праці Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР : редакція від 13.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20>.
11. Овсяк Н.В., Боровик І.С. Порядок формування фонду оплати праці на підприємстві. Socially competent management of corporations in a behavioral economy: Collection of scientific papers, 2021. European institute of further education, Podhájaska, 2021. С. 46-47.
8. Криворучко О.М., Водолажська Т.О. Управління персоналом підприємства: навчальний посібник. Х. : ХНАДУ, 2016. 200 с.

ТЕМА 5. ОСНОВНІ ЗАСОБИ В ЛІСОВОМУ І САДОВО-ПАРКОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

План:

1. Поняття про основні засоби.
2. Класифікація основних засобів.
3. Оцінка основних засобів.
4. Спрацювання основних засобів. Амортизація.
5. Показники використання основних засобів.
6. Відтворення основних засобів.

Основні засоби: склад, структура, оцінка і переоцінка. Види та групи основних засобів у податковому і бухгалтерському обліку. Первісна, відновлена, залишкова, ліквідаційна, справедлива, балансова вартість основних засобів. Основні засоби: склад, структура, оцінка і переоцінка. Амортизація та методи нарахування амортизаційних відрахувань. Визначення

суми амортизаційних відрахувань різними методами. Прискорені методи амортизації та доцільність їх використання. Знос, його види та форми усунення. Форми фізичного і морального зносу та визначення їх величини. Ефективність відтворення та використання основних засобів і земель лісового фонду. Розрахунок показників ефективності відтворення і використання основних засобів та фактори підвищення ефективності.

Контрольні питання

1. Дайте визначення основних засобів.
2. Наведіть класифікацію основних засобів залежно від участі у виробничому процесі.
3. За якими групами поділяють основні засоби?
4. Назвіть і охарактеризуйте показники, за якими здійснюється вартісна оцінка основних засобів.
5. Що таке фізичне спрацювання та моральне старіння?
6. Які чинники впливають на швидкість і розміри фізичного спрацювання?
7. Що таке амортизація основних засобів?
8. Які існують методи амортизації основних засобів?
9. Охарактеризуйте прямолінійний метод амортизації.
10. Охарактеризуйте метод амортизації зменшення залишкової вартості.
11. Назвіть та охарактеризуйте показники забезпечення підприємства основними засобами.
12. Назвіть та охарактеризуйте показники стану основних засобів.
13. Назвіть та охарактеризуйте показники ефективності використання основних засобів.
14. Назвіть основні шляхи підвищення ефективності використання основних засобів.
15. Наведіть і поясніть схему руху основних засобів.
16. Наведіть і охарактеризуйте форми відтворення основних засобів.
17. Які існують джерела відтворення основних засобів.

Література

1. Податковий Кодекс України : затверджено постановою Верховної Ради України із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджене наказом Міністерства фінансів України : від 27.04.2000 р. № 92 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
3. Бегей М. В. Основні умови та фактори формування дестабілізуючого потенціалу лісопромислового комплексу України. Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. 2017. №. 1. С. 8-14.
4. Губарева І. О., Ярошенко І. В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки лісопромислового комплексу України. Фінансові дослідження. 2018. №. 1(4).
5. Губарев І. О., Ярошенко І. В. Оцінка конкурентоспроможності обробної промисловості лісопромислового комплексу України та країн ЄС. Problemy ekonomiky. 2020. №. 1. С. 13-19.
6. Дребот О. Сутність лісового комплексу: теоретичні та методологічні аспекти. Економіст. 2019. №. 10.
7. Статистичний щорічник України. Державна служба статистики України. <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

ТЕМА 6. НЕМАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ І АКТИВИ В ЛІСОВОМУ І САДОВО-ПАРКОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

План

1. Нематеріальні ресурси: сутність та характеристика.
2. Поняття та класифікація нематеріальних активів підприємства
3. Види об'єктів інтелектуальної власності та їх характеристика.
4. Форми правового захисту об'єктів інтелектуальної власності.

5. Підходи до визначення вартості нематеріальних активів та їх амортизація.
6. Розрахунок первісної вартості нематеріальних активів.

Нематеріальні ресурси: сутність та характеристика. Види об'єктів інтелектуальної власності та їх характеристика. Сутність нематеріальних активів та особливості їх обліку. Форми правового захисту об'єктів інтелектуальної власності. Підходи до визначення вартості нематеріальних активів та їх амортизація. Розрахунок первісної вартості нематеріальних активів.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджене наказом Міністерства фінансів України : від 27.04.2000 р. № 92 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
2. Бегей М. В. Основні умови та фактори формування дестабілізуючого потенціалу лісопромислового комплексу України. Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. 2017. №. 1. С. 8-14.
3. Губарева І. О., Ярошенко І. В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки лісопромислового комплексу України. Фінансові дослідження. 2018. №. 1(4).
4. Концепція реформування та розвитку лісового господарства України. - 2006. - Розпорядження КМУ № 208-р [URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=208-2006-%F0>].
5. Лісова сертифікація в Україні : стан і перспективи. - газета «Деревообробник», 2008 URL : <http://www.derevo.com.ua/>.
6. Лісовий кодекс України (із змінами і доповненнями) // ВВР. - 1994. - № 17 URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3852-12>.
7. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів / Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 16 листопада 2009 року, №1327 URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2010_2/met_rec.pdf.
8. Озеран В.О., Чік М.Ю. Вплив організаційно-технологічних особливостей лісового господарства на методику обліку та контролю витрат і калькулювання собівартості продукції. 2009 URL: <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Management/2009>.

ТЕМА 7. ОБОРОТНІ КОШТИ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

План:

1. Поняття про оборотні засоби.
2. Кругообіг оборотних засобів. Класифікація оборотних засобів.
3. Показники використання оборотних засобів.

Оборотні кошти: сутність, склад, структура та джерела формування. Склад оборотних фондів та фондів обігу. Класифікація оборотних коштів за джерелами фінансування. Нормування оборотних коштів. Визначення нормативу нормованих оборотних коштів. Показники, шляхи, джерела та напрями підвищення ефективності використання оборотних коштів.

Контрольні питання

1. Дайте визначення оборотних засобів. Що таке склад і структура оборотних засобів?
2. Дайте визначення оборотних виробничих фондів. Що належить до оборотних виробничих фондів?
3. Дайте визначення фондів обігу. Що входить до складу фондів обігу?
4. Поясніть стадії кругообігу оборотних засобів.

5. Наведіть і поясніть класифікацію оборотних засобів.
6. Назвіть та охарактеризуйте показники ефективності використання оборотних засобів.
7. Назвіть та охарактеризуйте показники ефективності використання оборотних виробничих фондів.
8. Назвіть основні напрями поліпшення використання оборотних засобів.

Література

1. Господарський кодекс України: затверджено постановою Верховної Ради України від 16.01.2003 р. № 436-IV із останніми змінами 13.04.2017 р. URL :: zakon.rada.gov.ua/go/436-15.
2. Податковий Кодекс України : затверджено постановою Верховної Ради України від 02.12.2010 р. № 2755-VI 977 із останніми змінами та доповненнями URL: zakon.rada.gov.ua/go/2755-17.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", затверджене наказом Міністерства фінансів України: від 08.10.1999 р. № 237 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затверджене наказом Міністерства фінансів України: від 20.10.1999 р. № 246 URL : zakon.rada.gov.ua/go/z0751-99.
5. Шваб Л.І. Економіка підприємства: [навч. посіб.] 4-е вид. К. : Каравелла, 2017. 584 с.
6. Статистичний щорічник України. Державна служба статистики України. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>

ТЕМА 8. ІНВЕСТИЦІЙНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

План:

1. Поняття про фактор часу і норму дисконту.
2. Основні фінансові формули для дисконтування і пролонгування.
3. Поняття про інвестування.
4. Критерії оцінки інвестицій.
5. Вибір норми дисконту.
6. Економічно оптимальний оборот рубки.

Сутність та класифікація інвестицій за різними ознаками. Інвестиційні рішення у лісовому і садово-парковому господарстві. Концепція вартості грошей у часі. Показники теперішньої вартості залежно від умов інвестування. Теперішня вартість та інфляційні процеси. Оцінка ефективності інвестицій, невизначеність та ризик. Розрахунок показників оцінювання ефективності інвестицій. Види та методи аналізу ризику. Практичні аспекти оцінювання інвестицій. Визначення економічно оптимального обороту рубки без врахування і з врахуванням вартості землі. Коренева вартість насадження.

Контрольні питання

1. Назвіть і охарактеризуйте чинники, які зумовлюють необхідність врахування фактору часу в лісогосподарському виробництві.
2. Що таке норма дисконту? Що вона дозволяє роботи?
3. Наведіть і поясніть основоположні формули дисконтування та пролонгування.
4. Наведіть і поясніть формули знаходження теперішньої вартості.
5. Що таке інвестування та інвестиції?
6. Охарактеризуйте критерій інвестування "чиста теперішня вартість".
7. Охарактеризуйте критерій інвестування "індекс прибутковості".
8. Охарактеризуйте критерій інвестування "внутрішня норма віддачі".
9. Охарактеризуйте критерій інвестування "період окупності".
10. Охарактеризуйте чинники, які зумовлюють вибір норми дисконту в лісовому господарстві.

11. Розкрийте питання встановлення економічно оптимального обороту рубки для одного обороту.
12. Наведіть і поясніть формулу вартості землі.
13. Які чинники і як саме вони впливають на вартість землі.

Література

1. Господарський кодекс України: затверджено постановою Верховної Ради України від 16.01.2003 р. № 436-IV із останніми змінами 13.04.2017 р. URL :: zakon.rada.gov.ua/go/436-15.
2. Податковий Кодекс України : затверджено постановою Верховної Ради України від 02.12.2010 р. № 2755-VI 977 із останніми змінами та доповненнями URL: zakon.rada.gov.ua/go/2755-17.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", затверджене наказом Міністерства фінансів України: від 08.10.1999 р. № 237 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затверджене наказом Міністерства фінансів України: від 20.10.1999 р. № 246 URL : zakon.rada.gov.ua/go/z0751-99.
5. Шваб Л.І. Економіка підприємства: [навч. посіб.] 4-е вид. К. : Каравелла, 2017. 584 с.
6. Статистичний щорічник України. Державна служба статистики України. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Про інвестиційну діяльність : закон України від 18 вересня 1991 р. № 1561- XII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
8. Пірс П. Основи економіки лісового господарства К. : ЕКОінформ, 2006. 220 с

ТЕМА 9. ВИТРАТИ ТА ЦІНИ НА ПРОДУКЦІЮ ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

План:

1. Класифікація витрат.
2. Собівартість продукції лісового і садово-паркового господарства.
3. Ціноутворення на продукцію лісового господарства.
4. Механізм формування цін на необроблену деревину на аукціонах.

Витрати виробництва. Поточні витрати та їх класифікація. Сукупні витрати та собівартість продукції. Витрати у кошторисі виробництва. Розрахунок собівартості валової, товарної і реалізованої продукції. Собівартість окремих виробів. Об'єкти калькулювання у лісовому і садово-парковому господарстві, калькуляційна одиниця. Калькуляційні статті продукції основного і допоміжного виробництв у лісовому і садово-парковому господарстві. Напрями зниження собівартості продукції та показники оцінювання витрат. Ціни: сутність, види, функції. Види цін за основними ознаками та їх функції. Методи ціноутворення та їх характеристика. Вільна (ринкова) та аукціонна ціна у лісовому господарстві.

Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття "витрати" та "собівартість продукції".
2. За якими ознаками класифікують витрати.
3. Охарактеризуйте поділ витрат на прямі та непрямі.
4. Охарактеризуйте поділ витрат на постійні та змінні.
5. Охарактеризуйте групування витрат за елементами витрат.
6. Охарактеризуйте групування витрат за статтями калькуляції.
7. Охарактеризуйте види собівартості та їх зв'язок із статтями калькуляції.
8. Дайте визначення ціни. Які функції виконує ціна?
9. Дайте визначення ціноутворення. Назвіть і охарактеризуйте ціни залежно від рівня їх регулювання.
10. Що таке біржа? Назвіть її відмінні ознаки.

11. Дайте визначення аукціону.

Література

1. Податковий Кодекс України : затверджено постановою Верховної Ради України від 02.12.2010 р. № 2755-VI 977 із останніми змінами та доповненнями URL: zakon.rada.gov.ua/go/2755-17.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" : наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", затверджене наказом Міністерства фінансів України: від 08.10.1999 р. № 237 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затверджене наказом Міністерства фінансів України: від 20.10.1999 р. № 246 URL : zakon.rada.gov.ua/go/z0751-99.
5. Шваб Л.І. Економіка підприємства: [навч. посіб.] 4-е вид. К. : Каравелла, 2017. 584 с.
6. Статистичний щорічник України. Державна служба статистики України. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах, що належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України : Наказ Державного агентства лісових ресурсів України від 14 травня 2013 року № 124 URL : <https://ips.ligazakon.net/document/FN011487>

ТЕМА 10. РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ОЦІНКА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

План:

1. Поняття «ефект» і «ефективність».
2. Прибуток і рентабельність.
3. Базові принципи оцінки економічної ефективності лісогосподарського виробництва.
4. Оцінка економічної ефективності лісогосподарських заходів

Показники виробництва і реалізації продукції. Валова, товарна, реалізована і чиста продукція. Дохід та прибуток підприємства. Види доходів у бухгалтерському обліку та їх розрахунок. Види прибутку за основними класифікаційними ознаками. Послідовність формування чистого прибутку підприємства. Показники оцінки фінансового стану підприємства: ліквідності та платоспроможності; фінансової стійкості; ділової активності, доходності. Ефективність виробництва: сутність, показники вимірювання, види та фактори зростання. Система показників результативності виробництва та її зміст.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте поняття "ефект" і "ефективність".
2. Назвіть і охарактеризуйте види ефектів.
3. Назвіть і охарактеризуйте економічні види ефектів.
4. Дайте визначення доходу і прибутку.
5. Що таке рентабельність? Наведіть загальну формулу рентабельності.
6. Охарактеризуйте основні види рентабельності.
7. Назвіть і охарактеризуйте базові принципи оцінки економічної ефективності.
8. Назвіть і охарактеризуйте групи оцінки економічної ефективності.
9. Наведіть базовий сценарій оцінки економічної ефективності.
10. Охарактеризуйте варіанти оцінки економічної ефективності лісовідновлення.
11. Охарактеризуйте варіанти оцінки економічної ефективності рубок догляду.
12. Охарактеризуйте варіанти оцінки економічної ефективності рубок головного користування.

13. Охарактеризуйте аналіз чутливості лісогосподарських проєктів.

Література

1. Податковий Кодекс України : затверджено постановою Верховної Ради України із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджене наказом Міністерства фінансів України : від 27.04.2000 р. № 92 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
3. Бегей М. В. Основні умови та фактори формування дестабілізуючого потенціалу лісопромислового комплексу України. Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. 2017. №. 1. С. 8-14.
4. Губарева І. О., Ярошенко І. В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки лісопромислового комплексу України . Фінансові дослідження. 2018. №. 1(4).
5. Губарєв І. О., Ярошенко І. В. Оцінка конкурентоспроможності обробної промисловості лісопромислового комплексу України та країн ЄС. Problemy ekonomiky. 2020. №. 1. С. 13-19.
6. Дребот О. Сутність лісового комплексу: теоретичні та методологічні аспекти. Економіст. 2019. №. 10.
7. Статистичний щорічник України. Державна служба статистики України. <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

Питання для підсумкового контролю

1. Лісове та садово-паркове господарство: сутність, основні елементи та взаємозв'язок.
2. Організація лісового та садово-паркового господарства та їх структура.
3. Історія розвитку лісового і садово-паркового господарства України.
4. Лісовий фонд України та показники його використання.
5. Поява парадигми сталого розвитку.
6. Екологічні основи сталого лісоуправління: ліс як екосистема, глобальне значення лісів, збереження біологічного різноманіття.
7. Економічно стале лісоуправління: використання деревинних ресурсів лісу та види лісокористування.
8. Соціально стала діяльність у лісовому господарстві: соціальна роль лісу, охорона праці.
9. Практичні аспекти сталого лісоуправління: добровільна лісова сертифікація.
10. Сутність, класифікація та структура персоналу.
11. Визначення чисельності персоналу та його оцінка.
12. Сутність заробітної плати, її структура та джерела коштів.
13. Тарифна система оплати праці та її основні елементи.
14. Відрядна форма оплати праці: сутність та розрахунок заробітку.
15. Почасова форма оплати праці: системи і розрахунок заробітку.
16. Безтарифні системи оплати праці.
17. Продуктивність праці: сутність, методи вимірювання та фактори зростання.
18. Основний капітал, його класифікація
19. Структура основного капіталу.
20. Вартісна оцінка та переоцінка основного капіталу.
21. Поняття амортизації
22. Методи нарахування амортизаційних відрахувань.
23. Знос, його види та форми усунення.
24. Ефективність відтворення та використання основного капіталу.
25. Нематеріальні ресурси: сутність та характеристика.
26. Сутність нематеріальних активів та особливості їх обліку.

27. Підходи до визначення вартості нематеріальних активів
28. Амортизація нематеріальних активів.
29. Оборотні кошти: сутність, склад, структура.
30. Джерела формування оборотних коштів.
31. Нормування оборотних коштів.
32. Показники, шляхи, джерела та напрями підвищення ефективності використання оборотних коштів.
33. Оцінка ефективності інвестицій, невизначеність та ризик.
34. Практичні аспекти оцінювання інвестицій.
35. Визначення економічно оптимального обороту рубки.
36. Витрати виробництва, їх сутність
37. Класифікація витрат.
38. Валові витрати і кошторис виробництва.
39. Собівартість валової, товарної й реалізованої продукції.
40. Собівартість окремих виробів.
41. Напрями зниження собівартості та показники оцінювання витрат.
42. Ціни: сутність і види.
43. Функції ціни та методи ціноутворення.
44. Механізм формування ринкових та аукціонних цін на деревину.
45. Показники виробництва і реалізації продукції.
46. Дохід та прибуток підприємства.
47. Показники ліквідності і платоспроможності та фінансової стійкості.
48. Показники ділової активності та рентабельності.
49. Ефективність виробництва: сутність та показники вимірювання.
50. Фактори зростання ефективності виробництва.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

А

Агент (лат. *agens* – діючий) – посередник між покупцями і продавцями, який у комерційній діяльності виконує також функції брокера, дилера тощо; діє за дорученням і від імені іншої особи в рамках агентської угоди за певну винагороду.

Акредитив – платіжний документ, за яким кредитна установа дає розпорядження іншій кредитній установі негайно сплатити пред'явникові акредитива певну суму грошей за рахунок спеціально заброньованих коштів шляхом заповнення акредитивного листка.

Акціонерне товариство – форма організації і господарських об'єднань, що базується на залученні грошових коштів за рахунок емісії та продажу акцій; компанія, створена юридичними особами, яка має статутний фонд, поділений на певну кількість акцій однакової номінальної вартості, і відповідає за своїми зобов'язаннями лише майном товариства. Акціонерне товариство може бути двох типів: *відкритого* (акції розповсюджуються відкритою передплатою або продажем на фондових біржах) та *закритого* (акції розповсюджуються лише серед своїх працівників).

Акція – один із видів цінних паперів, що засвідчує участь її власника у формуванні статутного фонду акціонерного товариства і дає право на отримання відповідної частки прибутку у формі дивіденду. Акції випускаються іменними і на пред'явника; можуть бути звичайними (простими) і привілейованими, засновницькими; акціями трудового колективу підприємств та акціонерних товариств.

Амортизація – відшкодування основних фондів шляхом включення частини їхньої вартості у витрати на випуск продукції (собівартість) чи на виконану роботу.

Арбітраж – порядок розгляду і вирішення суперечок господарського характеру, що виникають між суб'єктами підприємницької діяльності. Усі суперечки такого характеру розглядає Вищий арбітражний суд України, ухвала якого є остаточною і обов'язковою для обох сторін.

Асоціація (союз, спілка) – найпростіша форма договірної об'єднання підприємств та інших підприємницьких структур із метою постійної координації господарської діяльності. Асоціації (союзи, спілки) не мають права втручатися у виробничу і комерційно-фінансову діяльність будь-яких їхніх учасників (членів). За кількістю членів асоціації бувають меншими, ніж союзи і спілки. Останні можуть створюватися і на загальнодержавному рівні (наприклад, Український союз промисловців і підприємців – УСПП).

Аукціон – спосіб продажу товарів через прилюдний торг у заздалегідь визначений час у певному місці. До товарів, що виставляються на аукціонний продаж, належать конкретні товари, нерухомість, цінні папери, кредитні ресурси, валюта. Пропоновані на аукціон товари мають певну стартову ціну, а їх аукціонний продаж здійснюється партіями, або лотами. Крім добровільних можуть проводитися так звані примусові аукціони. Останні організовують судові органи або органи влади з метою продажу майна неплатоспроможних боржників (банкрутів), реалізації безгосподарного майна, що перейшло державі за правом успадкування або в результаті конфіскації.

Аукціонер – потенціальний покупець того товару, що виставляється на прилюдний торг на аукціоні.

Б

Банкрутство – встановлена в судовому порядку фінансова (боргова) неспроможність підприємницьких структур (підприємств, компаній, банків), припинення ними платежів за борговими зобов'язаннями, унаслідок чого вони втрачають право самостійно управляти та розпоряджатися своїм майном. Це право переходить до осіб, які призначені для управління майном боржника і примусової ліквідації підприємства або іншої підприємницької структури. Претензії кредиторів із моменту банкрутства тих чи інших організаційних утворень висуваються до осіб, що здійснюють ліквідацію збанкрутілих структур, і задовольняються в конкурсному порядку на основі чинного законодавства.

Бартер – форма натурального товарообміну, за якої певна кількість одного або кількох товарів (видів продукції) обмінюється на еквівалентну за ціною кількість іншого товару, але на безгрошовій основі.

Бізнес-план – розроблений у письмовій формі документ, що всебічно висвітлює сутність і перспективи будь-якого пропонованого комерційного заходу (зокрема інноваційного, інвестиційного або іншого проекту) і подається потенційному інвесторові з метою переконати його в ефективності інвестування.

Бонітування земель – це порівняльна оцінка ґрунтів за їхніми основними природними властивостями, які мають сталий характер та суттєво впливають на врожайність сільськогосподарських культур, вирощуваних у конкретних природно-кліматичних умовах.

Боніфікація – процес регулювання ринкової ціни встановленням певної надбавки до неї під час формування умов договору (контракту) між партнерами в бізнесі.

Брокер (англ. *broker* – комісіонер, маклер) – посередник під час укладання угод між продавцями й покупцями товарів (цінних паперів, валюти тощо). Зазвичай брокери працюють на товарних і фондових біржах, отримуючи за свою діяльність певну винагороду у вигляді обумовленого заздалегідь відсотка від вартості проданого товару або виплати фіксованої суми за продану одиницю товару (цінних паперів, валюти).

В

Валова продукція – показник, що характеризує в грошовому вираженні загальний обсяг продукції, виробленої на підприємстві незалежно від того, чи буде вона реалізована на стороні чи спожита всередині даного підприємства.

Валовий дохід підприємства – виторг від реалізації продукції (робіт, послуг) за винятком матеріальних витрат – являє собою форму чистої продукції підприємства, містить у собі оплату праці і прибуток.

Валові інвестиції – загальний обсяг коштів, інвестованих (вкладених) у нове будівництво господарських об'єктів, придбання засобів виробництва або нарощування товарно-матеріальних запасів за певний період.

Вексель – письмове боргове зобов'язання встановленої форми, що дає його власникові (векселетримачеві) право вимагати від боржника (векселедавця) сплати зазначеної у векселі суми грошей. Простий вексель виписується та підписується боржником. Переказний вексель (тратта) оформляється кредитором (трасантом) і є наказом боржникові (трасатові) про сплату в зазначений строк визначеної суми грошей іншій особі (ремітентові).

Виробіток – прямий показник рівня продуктивності праці, що визначається кількістю продукції (робіт, послуг), виробленою одним працівником за одиницю робочого часу. На підприємстві виробіток може визначатися різними способами залежно від того, якими одиницями вимірюється обсяг продукції (натуральними, умовно-натуральними, вартісними, трудовими).

Виробничі запаси – це предмети, що не вступили в процес виробничого споживання. До їх складу входять сировина, основні та допоміжні матеріали, куповані напівфабрикати, паливо, тара, запасні частини, малоцінні та швидкозношувані предмети.

Витрати майбутніх періодів – усі витрати, які були проведені в цьому періоді, але які будуть включені до собівартості продукції в наступні періоди.

Відновна вартість основних фондів – це вартість їхнього відтворення в сучасних умовах.

Відтворення основних фондів – це безупинний процес їхнього відновлення шляхом придбання нових, реконструкції, технічного переозброєння, модернізації і капітального ремонту.

Внутрішня норма дохідності – один із важливих показників оцінки ефективності інвестицій. Він характеризує рівень їх дохідності, що виражається дисконтною ставкою, за якою майбутня вартість грошового потоку має бути приведена до теперішньої вартості інвестованих коштів.

Г

Грошові доходи – доходи, що складаються з заробітної плати, пенсій, стипендій, доходів від підприємницької діяльності, доходів від продажу сільськогосподарської продукції, доходів від власності, усіх видів грошової допомоги, аліментів тощо.

Грошовий потік – основний показник, що характеризує ефект інвестицій у вигляді повернених інвесторові грошових коштів. Грошовий потік складається з чистого прибутку і суми амортизаційних відрахувань від вартості матеріальних і нематеріальних активів фірми.

Гудвіл (англ. goodwill – доброзичливість, добра воля) – сформований імідж підприємства, складовими якого є досвід, ділові зв'язки, престиж товарних знаків, стала клієнтура, доброзичливість та прихильність споживачів, домінуючої позиції на ринку товарів.

Д

Демпінг – продаж товарів на зовнішніх ринках за цінами, нижчими за витрати виробництва.

Депозити – 1) грошові суми, внесені на зберігання до кредитних установ (банків), на які вкладникам (юридичним і фізичним особам) виплачується певний відсоток; 2) цінні папери (акції, облігації), внесені на зберігання до кредитних установ; 3) внески на сплату митних зборів та до адміністративних органів.

Дилери – юридичні або фізичні особи (посередницькі структури), які здійснюють перепродаж товарів від свого імені та за власний рахунок. Вони отримують певний прибуток, що формується як різниця між ціною продажу і ціною придбання товару дилером. Відповідно до особливих умов дилерського договору дилери можуть надавати замовникам інформацію стосовно кон'юнктури ринку, послуги рекламного характеру, а також здійснювати післяпродажне обслуговування технічних виробів.

Дисконтна ставка – ставка відсотка, за якою майбутня вартість грошей приводиться до теперішньої їхньої вартості, тобто відбувається процес дисконтування.

Дисконтування – метод приведення майбутньої вартості грошей до їхньої теперішньої вартості (вартості поточного періоду).

Дистриб'ютори – посередники, що спеціалізуються на придбанні товарів безпосередньо у виробників та реалізації (розподілі) цих товарів постійним клієнтам. Розрізняють два типи дистриб'юторів: перший – дистриб'ютори товарів промислового призначення; їхніми партнерами є підприємці, що продукують готову для споживання продукцію; другий – дистриб'ютори, які продають товари роздрібній мережі.

Договір (контракт, угода) – форма закріплення партнерських зв'язків, а саме: предмета договору, взаємних прав і обов'язків, наслідків порушення домовленостей.

Договірна ціна – ціна, що встановлюється за згодою партнерів (продавців і покупців) з урахуванням основних ринкових чинників.

Дотація – державна виплата, яка надається в безповоротному порядку тій чи іншій підприємницькій структурі, що зазнала економічної скрути з об'єктивних причин.

Е

Економіка – це наука й навчальна дисципліна, яка базується на пізнанні та свідомому використанні економічних законів і закономірностей функціонування та розвитку суспільного виробництва.

Економічна родючість ґрунту – це сукупність його природної і штучної родючості в умовах певного розвитку продуктивних сил.

Емітенти – органи організаційно-економічного управління народним господарством країни, що випускають в обіг гроші (у готівковій і безготівковій формах), акції, облигації, скарбничі векселі та інші цінні папери. В Україні емітентами грошових знаків та цінних паперів є Національний банк України, комерційні та інвестиційні банки, фірми (підприємства, компанії, організації).

Ефект – це результат виробничо-господарської діяльності підприємства або тих чи інших заходів, здійснюваних у сільськогосподарському виробництві. Він характеризується зростанням урожайності сільськогосподарських культур, підвищенням продуктивності худоби і птиці, а загалом по господарству – збільшенням обсягів виробництва валової продукції, валового доходу та прибутку.

Ефективність – кількісне співвідношення показників результатів (ефекту) і витрат на їх (його) досягнення. В інвестиційній діяльності основним показником результатів є абсолютна величина приведенного грошового потоку, а витрат – обсяг інвестованого капіталу.

Ефективність виробництва визначається співвідношенням між результатами господарської діяльності підприємства і використаними для одержання цих результатів матеріальними, трудовими та фінансовими ресурсами (витратами виробництва).

Ефективність інвестиційного портфеля звичайно характеризує формування і використання вартості цінних паперів (акцій, облигацій, ощадних та інвестиційних сертифікатів) за критеріями поточної дохідності або зростання власного капіталу за умови певного рівня підприємницького ризику.

3

Зайнятість – діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб, що не суперечить законодавству і, як правило, приносить заробіток (трудоий дохід).

Залишкова вартість основних фондів являє собою різницю між первісною чи відновною вартістю і сумою зносу, якому піддаються основні фонди, тобто це та частина вартості основних коштів, що ще не перенесена на вироблену продукцію.

Заробітна плата – основна частина фонду засобів існування працівника, являє собою частку чистої продукції (доходу) підприємства, яка залежить від кінцевих результатів роботи колективу (обсягу реалізованої продукції або наданих послуг) і розподіляється між його членами пропорційно трудовому внеску (кількості та якості витраченої праці), а також розміру вкладеного капіталу; винагорода або заробіток, обчислений, як правило, у грошовому виразі, який за трудовим договором власник, або уповноважений ним орган, виплачує працівникові за виконану роботу.

Застава – один зі способів забезпечення зобов'язань майном (рухомим і нерухомим), яке може бути продане з аукціону в разі невиконання боржником узятих зобов'язань. Під заставу видаються різнонапрямлені кредити.

Земельні відносини – це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею.

Земельний кадастр – це сукупність необхідних і обґрунтованих відомостей про природні властивості земель, їхній господарський і правовий стан. Державний земельний кадастр охоплює: державну реєстрацію земельних ділянок; облік кількості та якості земель; бонітування ґрунтів; економічну оцінку земель; грошову оцінку земельних ділянок.

Знос – поступова втрата основними фондами своєї вартості в період їхнього функціонування. Знос буває двох видів: фізичний та моральний.

Зустрічна закупівля (паралельний бартер) – торгівля за одним або кількома контрактами (договорами), кожний з яких має бути сплачений негайно, але з наступною закупівлею певного товару на відповідну суму. У цьому разі операції оплати і закупівлі розмежовані в часі.

Зустрічні векселі – векселі, що за ними дві особи (юридичні або фізичні) виступають стосовно одна одної як кредитори та позичальники.

І

Інвестиції – сукупність витрат, що реалізують, як правило, довгострокові вкладення капіталу в різні галузі економіки і сфери діяльності; усі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Інвестором називається суб'єкт підприємницької діяльності, який володіє капіталом і вкладає його відповідно до обраного напрямку інвестування.

Інвестиційна діяльність – сукупність практичних дій фізичних і юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій.

Інвестиційна компанія – різновид кредитно-фінансових інституцій, які акумулюють грошові кошти приватних інвесторів за допомогою емісії власних цінних паперів (зобов'язань), а також вкладення цих коштів в акції та облигації у власній країні та за кордоном. Така компанія купує, тримає і продає цінні папери з метою одержання прибутку на вкладений капітал.

Інвестиційна стратегія – формування системи довгострокових цілей інвестиційної діяльності фірми та вибір найефективніших шляхів їх досягнення.

Інвестиційний портфель – сформований фірмою перелік об'єктів реального (виробничого) і фінансового інвестування з урахуванням її інвестиційних цілей.

Інвестиційний проект – об'єкт реального інвестування, намічений до реалізації у формі придбання або введення в дію нових, технічно переозброєних, розширених, реконструйованих виробничо-майнових (іншого призначення) комплексів підприємницької діяльності. Сутнісно-змістова характеристика інвестиційного проекту подається в розробленому бізнес-плані: стисла – в його резюме; повна – в окремих його розділах.

Інвестиційний сертифікат – цінний папір, що випускається в обіг тільки інвестиційним фондом чи інвестиційною компанією та дає право його власникові на отримання доходу у вигляді дивідендів.

Інвестиційний фонд – юридична особа, що заснована як акціонерне товариство і здійснює діяльність виключно у сфері спільного інвестування. Інвестиційні фонди, як правило, бувають закритого і відкритого типу.

Інвестор – суб'єкт інвестиційної діяльності, який приймає рішення щодо вкладення власних, позичених або залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування.

Індекс дохідності – співвідношення грошового потоку та інвестиційних коштів; один з основних показників, за якими визначається ефективність (доцільність) інвестицій.

Інновації (нововведення) – це комплекс науково-технічних і пов'язаних з ним соціально-економічних заходів, спрямованих на удосконалення продуктивних сил виробництва шляхом матеріалізації наукових знань. Види інновацій: технічні, технологічні, організаційні, соціальні, юридичні.

Інтенсивність лісокористування визначається як відношення величини заготовлі деревини на 1 га закритих лісовою рослинністю лісових ділянок до середньої зміни запасу.

Іпотечний кредит – довгострокові позички, що надаються під заставу нерухомості – землі та будівель виробничого і житлового призначення. Такий кредит надають переважно спеціалізовані іпотечні банки. Неповорнення заборгованості у строк призводить до втрати нерухомості позичальником.

К

Капітал – сукупність матеріальних та грошових коштів, а також інтелектуальних здобутків, використовуваних у процесі виробництва та інших сферах діяльності з метою отримання прибутку. У більш вузькому значенні – активи фірми (підприємства) за мінусом її зобов'язань (заборгованості).

Капітал акціонерного товариства – сукупність індивідуальних капіталів, об'єднаних через емісію та розміщення акцій і облігацій; він є власним стартовим капіталом акціонерного товариства і може збільшуватись за рахунок капіталізації певної частки отримуваного фірмою (підприємством) прибутку та додаткової емісії цінних паперів.

Капітальний ремонт – це ремонт, що полягає у відновленні фізично зношених частин основних фондів, пов'язаний з повним розбиранням машин, заміною всіх зношених деталей і вузлів.

Капітальні вкладення – інвестиції у відтворення основних фондів і на приріст матеріально-виробничих запасів. Вони є реальними (виробничими) інвестиціями і здійснюються у формі нового капітального будівництва, технічного переозброєння, реконструкції та розширення діючих виробничих об'єктів і об'єктів соціальної інфраструктури фірми (підприємства, організації).

Картель – це угода між підприємствами переважно однієї галузі для здійснення спільної комерційної діяльності – регулювання збуту виготовленої продукції.

Коефіцієнт загальної ліквідності – один із важливих показників, що характеризує ступінь покриття поточних зобов'язань за рахунок поточних активів. Він обчислюється діленням поточних активів на загальну суму короткострокових зобов'язань. Якщо в чисельнику поставимо не загальну суму поточних активів, а лише так звані швидколіквідні активи (розрахунки з дебіторами, грошові кошти та інші оборотні активи), то обчислений у такий спосіб показник можна назвати коефіцієнтом термінової ліквідності. Він доповнює показник загальної ліквідності, оскільки показує якісний склад коштів, які використовуються для покриття поточних зобов'язань.

Коефіцієнт фінансової незалежності – ступінь незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Він обчислюється як відношення загальної суми власного капіталу до загальної суми балансових (власних і позичених) коштів. Практика господарювання переконує, що загальна сума заборгованості не повинна перевищувати розміру власних джерел фінансування; значення коефіцієнта фінансової незалежності має бути більше від 0,5; за такої умови фінансування діяльності підприємницької структури за рахунок залучених коштів здійснюється в допустимих межах.

Командитне товариство (франц. *commandite* – товариство на вірі) – вид господарської організації, яка включає (поряд з учасниками, що несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном) одного або кількох учасників, відповідальність яких обмежується внеском у майно товариства.

Комерційна триангуляція («трикутник») – одна з форм співробітництва (партнерських зв'язків) у сфері товарообміну, за якої у здійсненні бартерних операцій можуть брати участь не дві, а три чи більше сторін, якщо цього вимагає пошук необхідних видів (груп) товарів.

Комерційний кредит – кредит, який надають один одному промисловці й торгівці у вигляді відстрочки платежу за продані товари.

Комітент – сторона в угоді комісії, яка доручає іншій стороні (комісіонерові) за винагороду комісійний продаж товарів, валюти та цінних паперів. Угода між комісіонером і комітентом укладається в інтересах та за рахунок комітента.

Компенсаційна угода (операція) – домовленість про бартер, але з можливим частковим погашенням заборгованості грошима чи цінними паперами.

Конкурентоспроможність продукції – сукупність споживчих властивостей виробу, що характеризують його відмінність від виробу-конкурента за ступенем відповідності конкретним суспільним потребам і з урахуванням витрат на виготовлення цього виробу. Показник конкурентоспроможності продукції обчислюється як співвідношення її інтегрованого технічного вимірника та аналогічного параметра конкуруючого виробу; якщо це співвідношення більше за одиницю, то такий виріб має конкурентні переваги, тобто є конкурентоспроможним на ринку (вітчизняному чи світовому). Конкурентоспроможність товарів можна також визначати за цinovими показниками і прибутковістю.

Контрольний пакет акцій – частка акцій, що зосереджена в руках одного власника і дає змогу здійснювати фактичний контроль за діяльністю акціонерного товариства. Теоретично він має становити понад 50 % суми випущених акцій, але на практиці може бути меншим, оскільки не всі акціонери мають право голосу та можливість брати участь у загальних зборах.

Котирування – установлення курсів іноземних валют, цінних паперів, цін на біржові товари відповідно до чинних законодавчих норм та ustalеної практики.

Кредит – позичка на певний строк у грошовій або товарній формі на умовах повернення і сплати відсотка за користування. Існують три форми кредиту – банківський, державний, комерційний. Банківський кредит надається банками у грошовій формі підприємствам та організаціям, населенню (переважно індивідуальним підприємцям), державі. Особливою формою є державний кредит, коли позичальником виступає держава чи місцеві органи влади, а кредит полягає у випуску державних цінних паперів (облігацій) і використовується для покриття частки державних видатків. Комерційний кредит надається одним підприємством іншому у вигляді продажу товарів із відстрочкою платежу; він обслуговує лише обіг товарів і оформлюється векселем.

Кредитна лінія – згода банку (надається фірмі-позичальникові) здійснювати надання позик у майбутньому в розмірах, що не перевищують обумовлених заздалегідь меж.

Критичний обсяг випуску продукції – це такий обсяг виробництва, за якого виручка від реалізації певного виду продукції дорівнює сукупним витратам на її виробництво і реалізацію.

Л

Ліверідж – 1) співвідношення інвестицій у цінні папери з фіксованим та нефіксованим доходом; 2) співвідношення запасів товару та суми капіталу.

Лізинг – договір на право користування устаткуванням та іншим майном на основі орендних відносин. Найпоширенішими об'єктами лізингу є устаткування, транспортні засоби, технології, ліцензії, «ноу-хау», програмні продукти тощо. Вартість лізингу формується за рахунок регулярних платежів, що охоплюють амортизаційні відрахування і проценти за кредит.

Ліквідаційна вартість основних фондів – сума коштів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) елементу основних фондів після закінчення терміну його корисного використання, після вирахування очікуваних витрат, пов'язаних з ліквідацією.

Ліквідність активів – придатність активів фірми до використання їх як безпосередніх засобів платежу або до швидкого їх перетворення у грошову форму без втрати поточної (реальної) вартості.

Ліквідність підприємства – це його можливість на конкретну дату своїми активами погасити заборгованість кредиторам, банкам, інвесторам.

Ліс - тип природних комплексів, у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище.

Лісове господарство - це галузь, яка займається обліком і відтворенням лісових ресурсів, охороною їх від пожеж, шкідників і хвороб, лісорозведенням, підвищенням продуктивності лісів, регулюванням лісокористування, заготівлею круглих лісоматеріалів та інших продуктів лісу.

Лісова ділянка - ділянка лісового фонду з визначеними межами, виділена для ведення лісового господарства та використання лісових ресурсів без вилучення її у землекористувача або власника землі.

Лісові ресурси – деревні, технічні, лікарські та інші, продукти лісу, що використовуються для задоволення потреб населення і виробництва та відтворюються у процесі формування лісових природних комплексів.

Лісистість – частка від ділення площі вкритих ліською рослинністю лісових ділянок на загальну площу території країни, регіону чи адміністративної одиниці.

Лісобезпеченість - показник, який визначає величину ресурсу (площа вкритих ліською рослинністю лісових ділянок або ж запасу деревостанів), що в середньому припадає на одну особу, яка проживає в країні, регіоні чи адміністративній одиниці. Вимірюється у га/особу або ж м³/особу.

Ліміт – граничний розмір використання окремих видів ресурсів (палива, енергії, металу).

Ліцензія – дозвіл, який надається державними органами юридичним і фізичним особам на здійснення певних видів суспільно корисної діяльності, зокрема зовнішньоекономічної.

Ліцензування – одна з форм співробітництва у сфері виробництва, за якої суб'єктами відносин виступають ліцензіар (той, хто володіє певними правами) та ліцензіат (той, кому такі права передаються на постійній чи тимчасовій основі). Ліцензіар укладає угоду з ліцензіатом, відповідно до якої останньому передаються права на використання патенту, товарного знака, будь-якої значущої науково-технічної новинки за певну

винагорода: *нашуальний платіж* (фактична ціна ліцензії, одноразова винагорода); *роялті* (періодичні або поточні відрахування у формі фіксованого відсотка від фактичного економічного ефекту, що його має ліцензіат).

Лот – неподільна партія товарів, що виставляється на аукціон; одиниця торговельних угод на біржах (наприклад, 100 акцій).

М

Мале підприємство – підприємство (фірма, організація) з невеликою кількістю штатного персоналу. В Україні малими вважаються підприємства: у промисловості і будівництві – з чисельністю персоналу до 200; в інших галузях виробничої сфери – до 50; у науці та науковому обслуговуванні – до 100; у галузях невиконавчої сфери – до 25; у роздрібній торгівлі – до 15 осіб.

Маржа – означає різницю між відсотковими ставками, курсами цінних паперів, ставками страхових внесків і відшкодувань, цінами товарів.

Маржинальний прибуток – це різниця між виручкою від продажу продукції та змінними витратами.

Маркетинг (англ. Marketing – ринок, збут) – це комплексна система організації виробництва і збуту продукції, товару чи надання послуг, заснована на передбаченні і задоволенні попиту споживача.

Матеріалоємність оцінює поточні витрати матеріальних ресурсів на одиницю продукції (чи одиницю споживчої властивості) у натуральному чи вартісному вимірі.

Менеджери – наймані працівники, фахівці з управління певними видами підприємницької діяльності, які належать до керівного складу фірм, компаній, фінансових установ і банків, їхніх структурних підрозділів і наділяються виконавчою владою.

Менеджмент – сукупність певних організаційно-економічних методів управління всіма стадіями і видами адекватних процесів і явищ на рівні різних суб'єктів господарювання. Залежно від охоплення основних сфер діяльності підприємницьких структур розрізняють менеджмент маркетинговий, інвестиційний, виробничий, фінансовий, інноваційний, персоналу.

Міжгосподарська кооперація – це об'єднання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств для організації спільного виробництва окремих видів продукції.

Моральний знос основних фондів – передчасне, до закінчення терміну фізичної служби, знецінювання основних виробничих фондів.

Мотивація – це процес стимулювання окремого працівника або групи людей до діяльності, що спрямована на досягнення індивідуальних і загальних цілей організації.

Н

Невиробничі основні фонди – це основні фонди, що безпосередньо не беруть участь у виробничому процесі і не переносять свою вартість на продукт (соціальна сфера, побутове обслуговування і т.п.), але знаходяться у введєнні (на балансі) підприємств.

Незавершене виробництво становлять ті предмети, які перебувають у виробництві нв різних стадіях технологічного процесу.

Нематеріальні активи – цінності, які не є фізичними об'єктами, але мають вартісну оцінку (патенти, ліцензії, «ноу-хау», товарні знаки тощо) та перебувають у розпорядженні підприємства (фірми).

Нестрахований ризик – це ризик, страхування якого не погодиться взяти на себе практично жодна страхова компанія через те, що ймовірність пов'язаних із цими збитків майже непередбачувана.

Номинальна заробітна плата – нарахована працівнику в грошовій та натуральній формі (незалежно від джерела фінансування, крім коштів фонду соціального страхування) за відпрацьований час або виконану роботу, премії, доплати, надбавки, а також інші види оплати за невідпрацьований час (наприклад, за щорічний та інші види відпусток), що містить обов'язкові відрахування: прибутковий податок, відрахування до Пенсійного фонду та збір на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття. Показник номінальної заробітної плати застосовується зокрема при порівнянні зарплати різних категорій працівників за конкретний період.

Норму прибутку визначають з відношення прибутку до середньорічної вартості основних і оборотних фондів і виражається у відсотках.

О

Об'єкти інвестування – реальні інвестиційні проекти, об'єкти нерухомості, різноманітні фінансові інструменти (насамперед інструменти фондового ринку), що є предметом інвестування.

Облікова чисельність працівників – чисельність усіх працівників, що перебувають у списку підприємства.

Оборотні фонди – це предмети праці, що цілком споживаються в кожному циклі виробництва, змінюють свою натуральну форму і свою вартість переносять цілком на собівартість готової продукції.

Оборотний капітал (оборотні активи) – сукупність коштів фірми, вкладених в оборотні фонди та фонди обігу, що забезпечують безперервний процес виробничо-господарської і комерційної діяльності та повністю споживаються протягом виробничого циклу. До оборотних активів належать виробничі запаси; незавершене виробництво; витрати майбутніх періодів; готова продукція; відвантажена, але не оплачена продукція; кошти в розрахунках; грошові кошти на рахунках у банках і в касі. Загальний обсяг оборотного капіталу формується з власних оборотних активів та позичених (залучених) оборотних коштів.

Опціон – договірне зобов'язання купити або продати товар за наперед визначеною ціною в межах узгодженого періоду. В обмін на отримання такого права покупець опціону виплачує продавцеві певну суму премії. Ризик покупця обмежується розміром цієї премії, а ризик продавця зменшується на суму цієї премії.

Основний капітал (основні активи) – сукупність грошових коштів фірми, вкладених в основні фонди (технічні засоби виробництва), що тривалий час беруть участь у процесах виробничої і комерційної діяльності та переносять на продукцію (послуги) свою вартість частинами – внаслідок щорічних амортизаційних відрахувань.

Оферта (лат. offertus – запропонований) – офіційна письмова пропозиція продавця (подана потенційному покупцеві) про продаж партії товару з дотриманням певних умов контракту (угоди). У комерційній практиці розрізняють два види оферти: тверду і вільну. *Тверда оферта* – письмова пропозиція щодо продажу певної партії товару, що надсилається оферентом одному можливому покупцеві; *вільна оферта* надається одночасно кільком можливим покупцям.

Офсет – виробничі взаємовідносини, коли продавець зобов'язаний виготовляти товар або складати готовий виріб на місці збуту (в іноземній державі) чи купувати певні компоненти (деталі та вузли) для даного товару на місці виробництва.

Оцінка основних фондів – це грошовий вираз їхньої вартості. У зв'язку з тривалим функціонуванням і поступовим спрацьовуванням засобів праці, постійною зміною умов їхнього відтворення існує кілька видів оцінки основних фондів: первісна, відновна, залишкова, ліквідаційна, ринкова (справедлива) вартість основних фондів.

П

Партнерство (франц. partenaire – учасник будь-якої спільної діяльності) – юридична форма організації підприємницької діяльності, яка полягає у співробітництві кількох юридичних або фізичних осіб, що беруть участь у діяльності підприємства власним капіталом і особистою працею на основі партнерського договору.

Партнерські зв'язки – система договірних відносин, які встановлюються між підприємцями (партнерами) і дають змогу кожному з них досягти очікуваного результату за рахунок обміну плодами своєї діяльності.

Первісна вартість основних фондів – це вартість, що складається з витрат по їхньому зведенню (спорудженню) чи придбанню, включаючи витрати по їхній доставці й установці, а також інші витрати, необхідні для доведення даного об'єкта до стану готовності до експлуатації по призначенню.

Персонал підприємства – вся сукупність постійних працівників, які одержали необхідну професійну підготовку і мають досвід практичної діяльності.

Період окупності інвестицій – один із показників ефективності інвестицій, що характеризує термін (кількість років або місяців), за який вони повністю окупуваються; його розраховують діленням загальної суми інвестицій на середньорічний грошовий потік, приведений до теперішньої вартості.

Підприємець – самостійний агент ринку, який діє на свій страх і ризик та особисту відповідальність за результати бізнесової діяльності. Підприємець завжди є власником певного капіталу і водночас якоюсь мірою менеджером.

Підприємництво – ініціативна господарсько-фінансова діяльність суб'єктів різних форм власності в рамках чинного законодавства на свій ризик і під власну фінансову та майнову відповідальність. До основних типів підприємництва належать малий бізнес, що ґрунтується на особистій власності або оренді; спільне та корпоративне підприємництво, що базується відповідно на спільній (колективній) та акціонерній власності.

Платоспроможність підприємства – це наявність можливості на визначену дату задовольнити усі свої зобов'язання перед контрагентами, банками, акціонерами й іншими суб'єктами підприємницької діяльності.

Повне товариство – вид господарської організації, усі учасники якої здійснюють спільну підприємницьку діяльність і несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном.

Позика – передання однією стороною (позикодавцем) у власність іншій стороні (одержувачеві позики) грошей або речей на певний строк з оплатою (без оплати) відсотка за користування.

Посередники – фізичні або юридичні особи, що представляють на ринку інтереси виробників чи споживачів, не будучи такими. Звичайно на ринках і біржах посередницькі функції виконують переважно брокери та дилери, тобто фізичні або юридичні особи, які здійснюють купівлю-продаж товарів, цінних паперів, валюти, дорогоцінних металів від свого імені та за рахунок власних фінансових коштів, але за дорученням іншої особи.

Поточний рахунок – рахунок у банку юридичної або фізичної особи, що служить для зберігання коштів і здійснення розрахунків.

Початковий (стартовий) капітал – капітал, що вкладається в будь-яку власну справу із самого початку практичної реалізації підприємницького проекту або на початковій стадії підприємницької діяльності взагалі.

Право власності – це урегульовані законом суспільні відносини по володінню, розпорядженню і користуванню майном.

Праця – свідомо цілеспрямована творча діяльність; прикладання людиною розумових та фізичних зусиль для одержання корисного результату в задоволенні своїх матеріальних та духовних потреб; процес перетворення ресурсів природи в цінності й блага, що здійснюється і керується людиною під дією як зовнішніх стимулів (економічних та адміністративних), так і внутрішніх спонукань.

Прибуток являє собою частину доходів, що залишаються після відшкодування поточних витрат і сплати податків і інших обов'язкових платежів.

Прибуток (збиток) від реалізації продукції (робіт, послуг) визначається як різниця між вибором від реалізації продукції (робіт, послуг) без податку на додаткову вартість і акцизами і витратами на виробництво і реалізацію, що включаються в собівартість продукції (робіт, послуг).

Прибутковість інвестицій – показник, який характеризує відношення середньорічної суми чистого прибутку (балансового прибутку за мінусом обов'язкових платежів із загальної його суми) до обсягу інвестицій. Він відбиває роль прибутку у формуванні загальної дохідності інвестицій.

Прискорена амортизація – це підвищена норма амортизації, спрямована на прискорення відновлення основного капіталу.

Р

Реальна заробітна плата – кількість товарів і послуг, яку можна придбати за номінальну заробітну плату.

Реалізована продукція – продукція, що уже продана підприємством і оплачена покупцем.

Реальні інвестиції – вкладення капіталу в реальні матеріальні і нематеріальні (інноваційного характеру) активи підприємства. Реальними інвестиціями вважають так звані виробничі інвестиції, або прості капітальні вкладення.

Реінвестиції – повторні додаткові вкладення коштів, одержаних як дохід від інвестиційних операцій. Основною метою реінвестицій є одержання підприємницького прибутку, дивіденду або відсотка. Розрізняють реінвестиції фінансові (придбання цінних паперів) і реальні (вкладення в основний і оборотний капітал фірми).

Рентабельність – відносний показник ефективності роботи підприємства. У загальному вигляді він обчислюється як співвідношення прибутку і ресурсів (витрат). Рентабельність має кілька модифікацій. Рентабельність застосовуваних (інвестованих) ресурсів залежно від охоплення елементів останніх може визначатися як рентабельність виробничих фондів, сукупних активів, власного (акціонерного) капіталу.

Рентабельність товарної (реалізованої) продукції обчислюють як відношення прибутку до повної собівартості загального обсягу відповідної продукції (товарної або реалізованої). Визначають і аналізують також рентабельність певного виробу (відношення прибутку з одиниці виробу до його собівартості).

Ринок – сукупність соціально-економічних відносин у сфері обміну, за допомогою яких здійснюється реалізація товарів або послуг, цілковите визначення суспільного характеру праці, якою вони створюються. Залежно від масштабів розрізняють місцевий, національний (внутрішній) та світовий ринок. Основні елементи ринкового механізму: ціна, попит, пропозиція.

Рівень рентабельності визначається відношенням прибутку до повної собівартості реалізованої продукції і виражається у відсотках. Він показує величину прибутку на 1 грн. виробничих витрат і характеризує ефективність їхнього використання.

Розрахункова лісосіка - щорічна науково обґрунтована норма заготівлі деревини в порядку рубок головного користування, виходячи з принципів безперервності та невиснажливості використання лісових ресурсів.

С

Сертифікат якості – документ, що підтверджує якість товару відповідно до укладеного договору (контракту). Він містить, як правило, такі відомості: опис товару, поійменованого в договорі чи специфікації; місце і дата відвантаження, транспортні реквізити; кількість місць, вага нетто і брутто; дата виготовлення продукції відповідно до маркування на ньому.

Сертифікація продукції – важливий елемент системи управління якістю продукції, що полягає в її оцінюванні з обов'язковим документальним оформленням – видачею сертифіката. В Україні розрізняють обов'язкову і добровільну сертифікацію. Обов'язкова сертифікація здійснюється тільки в межах державної системи управління суб'єктами господарювання, охоплює в усіх випадках перевірку та випробування продукції з метою визначення її якісних характеристик і відповідності вимогам міжнародних стандартів ІСО.

Собівартість продукції представляє виражені в грошовій формі поточні витрати підприємства на підготовку до виробництва, виготовлення і реалізацію продукції (робіт, послуг).

Стандарт – це затверджений компетентним органом нормативно-технічний документ, що встановлює комплекс норм, правил, що стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі.

Статут підприємства (фірми) – письмовий юридичний документ, який розробляється і затверджується його (її) засновниками та регулює всі сторони діяльності. У статуті наводиться повна характеристика всіх напрямків діяльності підприємства (мета й основні завдання; правова основа діяльності; перелік майна і коштів; взаємовідносини з бюджетом; формування і розподіл прибутку; управління підприємством; реорганізація і припинення діяльності підприємства).

Страхований ризик – це ризик, який страхова компанія готова взяти на себе, рівень допустимих збитків для котрого легко визначається.

Субвенція – вид грошової допомоги місцевим органам влади з боку держави; на відміну від дотації, спрямовується на фінансування певного заходу і підлягає поверненню в разі порушення цільового використання.

Субсидія (лат. subsidium – допомога, підтримка) – допомога у грошовій формі чи натурою, що надається державою фізичним чи юридичним особам за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів.

Т

Товариство з додатковою відповідальністю – вид господарської організації, статутний фонд якої розділений на частини, розмір яких визначається установчими документами. Учасники такого товариства відповідають за його борги своїми внесками до статутного фонду, а за недостатності цих сум – додатково майном, що їм належить, в однаковому для всіх учасників розмірі, кратному внеску кожного з них.

Товариство з обмеженою відповідальністю – організація, створювана на основі угоди між юридичними особами та (або) громадянами шляхом об'єднання їхніх внесків задля досягнення загальних цілей. Таке товариство, статутний фонд якого формується лише за рахунок коштів пайовиків, несе відповідальність у межах власного майна, а його учасники – у межах їхніх внесків.

Товарна продукція – вироблена і призначена для реалізації підприємством готова продукція і закінчені роботи виробничого характеру на сторону.

Товарний знак (знак обслуговування) – оригінальна позначка (ім'я, термін, рисунок або їх поєднання), яка має правовий захист і призначена для ідентифікації товарів (послуг). Якщо під товарним знаком надаються послуги, то він називається знаком обслуговування. Товарні знаки розміщуються на самому товарі або його упаковці. Вони використовуються також у рекламі, друкованих виданнях, на офіційних бланках фірм (підприємств, організацій).

Точкою безбитковості називається критичний обсяг виробництва певної продукції в натуральному виразі.

Трудомісткість – обернений показник рівня продуктивності праці, що характеризується кількістю робочого часу, витраченого на виробництво одиниці продукції (робіт, послуг). Для планування і аналізу праці на підприємстві розраховуються різні види трудомісткості: виробничу, обслуговування, повну, технологічну, управління, фактичну).

У

Управління за контрактом – форма виробничих послуг, сутність якої зводиться до такого: один із підприємців передає іншому «ноу-хау» в галузі управління, а другий забезпечує інвестування; за своєю суттю вона є експортом управлінських послуг, а не капіталу.

Установчий договір – форма договору, що укладається засновниками товариств, спільних підприємств, суб'єктів ринкової інфраструктури. У ньому зазначається, для чого і на яких засадах створюється та чи інша господарська структура; перелічуються засновники з їхніми юридичними адресами; визначається частка кожного з них у статутному фонді, загальна сума останнього.

Ф

Факторинг – фінансова операція, за якої «фактор-фірма» купує у своїх клієнтів їхні вимоги до контрагентів, протягом кількох (звичайно 2-3) днів сплачує переважну більшість цих вимог авансом, а решту – лише після надходження до клієнта рахунку-оплати. До цього можна додати, що «фактор-фірма» надає свої послуги за малий (0,5-1,5) відсоток від суми оплачених рахунків плюс звичайний банківський процент для короткострокових угод.

Фізичний знос основних фондів – втрата засобами праці своїх первісних техніко-експлуатаційних якостей, тобто своєї споживчої вартості, у результаті роботи чи бездіяльності.

Фонди обігу – це кошти підприємства, що обслуговують процес реалізації продукції. Це готова продукція на складі; продукція відвантажена, але ще не оплачена; кошти в розрахунках; кошти в касі підприємства і на рахунках у банку.

Фондова біржа – спеціалізований центр із купівлі-продажу цінних паперів.

Фондовіддача – показує, яка віддача від використання кожної гривні, витраченої на основні фонди, наскільки ефективно вони використовуються на підприємстві. Розраховується як відношення вартості виробленої за рік продукції до середньорічної вартості основних фондів.

Фондоємкість обернений показник фондовіддачі, показує частку витрат на основні фонди, що приходиться на випуск однієї грошової одиниці продукції (товарна, валова, чиста, реалізована продукція).

Фондоозбросність праці характеризує технічний рівень виробництва на підприємстві, розраховується як відношення середньорічної вартості основних фондів до середньосписочної чисельності персоналу. договору має право відмовитися від виконання зобов'язань за ним.

Франчайзинг – у широкому розумінні слова означає надання права на виробництво та (або) збут продукції (реалізацію послуг), а також практичної допомоги у справі організації й управління бізнесом. Це метод здійснення підприємницької діяльності, за якого достатньо потужна фірма делегує іншому підприємству право використовувати своє ім'я та товарний знак в обмін на зобов'язання виготовляти або продавати її продукцію. За право діяти під торговельною маркою та від імені фірми-франчайзодавця інше підприємство (організація) – франчайзоотримувач має виплачувати певний відсоток від свого доходу.

Ф'ючерсна угода – строкова угода на товарних і фондових біржах щодо купівлі-продажу товарів, золота, валюти, цінних паперів тощо за фіксованою в момент її укладання ціною з виконанням такої самої комерційної операції через певний проміжок часу (до 2-3 років).

Х

Хеджування (захист від втрат) – спосіб зменшення підприємницького ризику укладанням ф'ючерних угод.

Холдинг (англ. holding – володіння, тримання) – різновид акціонерної корпорації (компанії), характерною ознакою якої є володіння контрольним пакетом акцій інших фірм із метою контролю та управління їхньою діяльністю.

Ц

Ціна – грошова вартість уречевлених у товарі затрат праці окремих товаровиробників. Ціна не збігається з вартістю: вона може бути вища від вартості за умови дефіциту товарів певної номенклатури на ринку або нижча від вартості за їх надлишку. Ціна, що відбиває суспільно необхідні затрати уречевленої і живої праці, відіграє роль прогресивного економічного нормативу виробництва товарів для задоволення потреб ринку.

Ціна базисна – попередньо узгоджена ціна між покупцем та продавцем, що є основою для визначення реальної ціни, яка доповнюється знижками і націнками залежно від кон'юнктури ринку, якості та ефективності споживання товару.

Ціна виробництва – сума витрат виробництва та середнього прибутку на весь авансований капітал.

Ціна попиту – офіційна згода покупця придбати товар за певною ціною, що відображає кон'юнктуру ринку та необхідність задоволення власних його потреб.

Ціна роздрібна – ціна, за якою товари продаються споживачам у роздріб; вона складається з витрат виробництва, прибутку виробничих і збутових організацій, податку на додану вартість.

Ч

Чиста продукція – частина вартості товарної продукції за винятком матеріальних витрат, необхідних для її виробництва.

Чисті інвестиції – сума валових інвестицій, зменшених на суму амортизаційних відрахувань і призначених для розширеного відтворення основних фондів (активів) фірми.

Чистий приведений дохід – один із важливих показників оцінки ефективності реальних інвестицій; визначається як різниця між приведеним до теперішньої вартості грошовим потоком і сумою інвестованих коштів.

Ю

Юридична особа – суб'єкт цивільного права, що відповідає певним вимогам чинного законодавства. До ознак юридичної особи належать: незалежність функціонування від окремих фізичних осіб, що входять до її складу; наявність власного майна, відокремленого від майна її учасників; право придбавати, користуватись і розпоряджатись власністю; здійснювати від свого імені інші дозволені законодавством дії; право від свого імені вирішувати спірні питання щодо діяльності та конфліктні ситуації в суді та арбітражі; самостійна майнова відповідальність; наявність розрахункового та інших рахунків у банках, самостійного балансу, печатки зі своїм найменуванням, товарного знака (знака обслуговування). Будь-яке підприємство (організація) набуває прав юридичної особи з моменту його (її) державної реєстрації.

Я

Явочна чисельність працівників – чисельність працівників, що з'явилися на роботу.

Якість продукції – це сукупність властивостей, що обумовлюють придатність продукції задовольнити визначені потреби відповідно до її призначення.

Якість робочої сили – сукупність людських характеристик, що проявляються в процесі праці та включають в себе кваліфікацію й особисті якості працівника: стан здоров'я, розумові (інтелектуальні) здібності, здатність адаптуватися, гнучкість, мобільність, мотивованість, інноваційність, професійну придатність, моральність, ініціативність, рівень конфліктності.

Навчальне видання

Волощук Ю.О., Коваль Н.В.

Методичні вказівки

для самостійної роботи з дисципліни «Економіка лісового та садово-паркового господарства» для студентів денної та заочної форми навчання освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 206 «Садово-паркове господарство».

Редактор: Волощук Ю.О.

Підписано до друку _____. 201____ р.
Формат 60х90/16 Ризографія. Авт. арк. _____.
Обл.-вид. арк. _____ Наклад _____ прим. Зам. _____.

Підготовлено до друку та видруковано
у Закладі вищої освіти «Подільський державний університет»
32300, Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 12

